STOCKHOLMS SORG

HÄRLEDD AF DEN

Fasansfulla Olyckshändelsen

DEN 23 SEPTEMBER 1885.

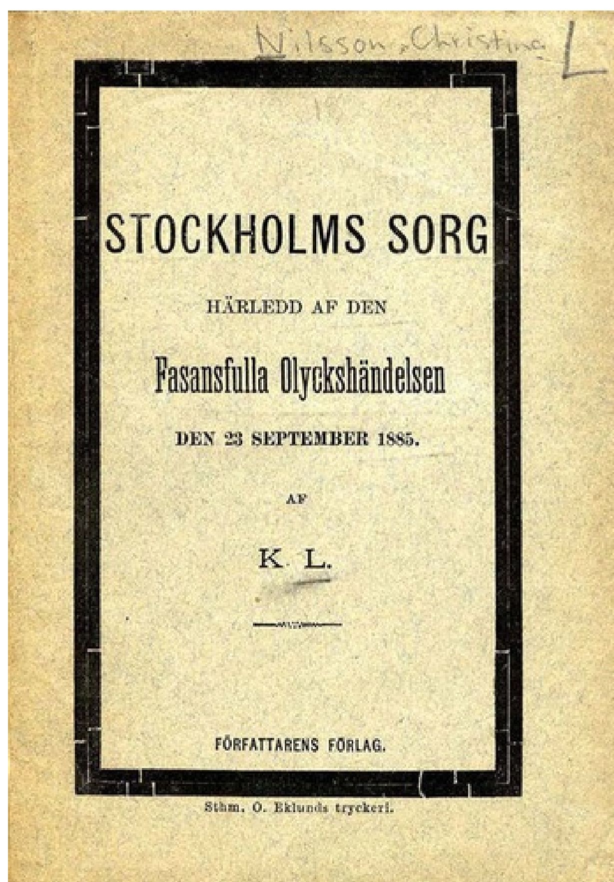
AF

K. L.

*

FÖRFATTARENS FÖRLAG.

Sthlm. O. Eklunds tryckeri.

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna skrift har digitaliserats för Stockholmsskällan av Stockholms Stadsmuseum såsom en högupplöst pdf-fil, vilken i dec 2011 har iordningsställts för projekt Runeberg av Ralph E såsom 600 dpi G4 svartvita tiff-bilder och 300 dpi jpg-bilder i färg, vilka exponeras i ca 100 dpi med OCR-kod.

STOCKHOLMS SORG HÄRLEDD AF DEN Fasansfulla Olyckshändelsen DEN 23 SEPTEMBER 1885. AF K. L. ——— FÖRFATTARENS FÖRLAG.

STOCKHOLMS SORG

HÄRLEDD AF DEN

Fasansfulla Olyckshändelsen

DEN 23 SEPTEMBER 1885.

AF

K. L.

———

FÖRFATTARENS FÖRLAG.

Sthm. O. Eklunds tryckeri.

Med anledning af den frejdade sångerskan Kristina Nilssons besök i hufvudstaden, voro allas hjertan stämda för ett festligt mottagande af den firade landsmanninan. Utgången från den låga kojan, af blida makter välsignad med sångens gudagåfvor och en känslig själ, som med snillets makt förstått att, i sångens underbara toner, tolka menniskohjertats stämningar, har hon med en oemotståndlig tjusningsmakt vunnit hjertan och sinnen i den grad att hennes lif utgör en sammanhängande kedja af triumfer genom hela den bildade verlden. Hela hufvudstaden gladdes öfver hennes besök, fröjdades af ädel, lätt förlåtlig stolthet öfver att få räkna sångensdrottning, såsom vår landsmaninna. Oförgätliga i minne voro de stunder, då våra öron smektes af hennes sång, och de trolska tonerna berörde själens djup, såsom en elektrisk ström af himlens språk. Denna berusande glädje blef med ens störd, af en den sorgligaste olyckshändelse, som timat i mannaminne inom vår hufvudstad. Sångerskan, ända till dyrkan uppburen af de djupa led från hvilka hon sjelf stammar, hade af välvilligt tillmötesgående, och såsom erkänsla för deras högljudda hyllning, fritt låtit höra sin klingande sång, från balkongen af Grand Hotell, hvarje afton efter slutad konsert. Onsdagen den 23 September, hade hon hållit sin sista konsert i Musikaliska Akademien. Något hvar bland hufvudstadens befolkning, väntade af henne på denna sista afton enafskedssång. Vädret var gynsamt, molnen skingrades, och vid fullmånens blida ljus samlades en nästan oräknelig skara af menniskor, på platsen framför Grand Hotell och deromkring, för att om möjligt få höra och se den allmänt firade divan. Sjelf var jag med min hustru närvarande i folkhopen, och vi hade lyckats tränga oss fram ända mot hörnet af Stallgatan, der vi stannade, under vördnadsfullt begrundande, af den utomordentliga dragningskraft, som sammanlockat denna oöfverskådliga massa, som i andlös väntan bidade sångerskans ankomst. Vägen till Hotellets stora ingång var spärrad af massan, hvarför sångerskan måste stanna sin vagn vid Hotellets bakport åt Stallgatan, harifrån hon begaf sig upp i sin våning, trädde ut på balkongen, helsad af ihållande

hurrarop och sjöng: "Fjorton år tror jag visst att jag var", hvarpå ett stormande jubel utbröt beledsagadt af applåder. Långt ut öfver hopen hördes af sången blott några klingande drillar dallra genom luften. Derpå sjöng hon "Ack Wermeland du sköna", och derefter utbröt, som ett åskdån en väldig bifallsstorm. Sedan sångerskan hade aftackat samlingen och bjudit god natt, drog hon sig undan, medan hopen sökte att skingra sig. Plötsligt hördes från hörnet vid Stallgatan och Hotellet ett sorl, blandadt med genomskärande nödrop och ångestskri, som fylde luften med en genomisande dödsvind, och i ett nu såg man de nyss så glada ansigtena blekne af oro. Dödens svarta roffogel hade lyft sig ur sitt underjordiska bo, kretsande öfver hopen,fläktade han med utbredda vingar, ångest och fasa öfver en uppskrämd menighet, som nu hvar för sig sökte räddning. Under denna panik begynte dödsorgeln, trampad af en hänsynslös skara, låta höra sina sönderslitande dissonanser i ett allt för oväntadt efterspel, som begynte med enstaka jämmerrop från späda barns och qvinnors läppar, derefter alltjemt stigande till ett fullständigt brusande fortissimo hela lidandets tonskala igenom, och denna hemska qvalens musik rullade fram som en ström i vilda tonvågor lik en hemsk sorgemarsch öfver detta mot dödens portar framtågande menniskohaf och tystnade icke förr än den ledsagat sina offer in i dödsskuggornas djupa rike. Så högljudd var denna fasansfulla konsert att ekot deraf ännu darrar öfver landet och skall sent

försvinna ur deras hjertan, som fingo höra densamma. Med ens uppstod nu en häpnadsväckande rusning framåt Palmeska huset, hvarunder massan sökte utvägar än genom Grefvegränd, än vid hörnet åt Carl XII torg. Här blef man snart inträngd, som i ett lefvande berg och från alla sidor hördes rop om hjelp, och hjertskärande dödsskri fylde luften tillsammans med de dånande hurraropen från gaminverldens råa strupar. Under detta tumultariska oväsen såg man qvinnor i hjelplös ångest slå sina armar om halsen på främmande karlar för att sålunda hålla sig uppe under det ångestsvetten frampressas ur männens ansigten, ty man insåg nu vidden af den hotande faran och kände sig viljelöst kastad hit och dit, följande denna menniskohops oroliga vågor, oviss om det slut man sjelf

gick till mötes. Nu sletos barn från föräldrar, hustrur från män, här dignade qvinnor sanslösa ned, andra föllo öfver dem, somliga stupade öfver hinder af byggnadsmaterial, en del rycktes upp, andra blefvo liggande nedtrampade. Vid hörnet af Carl XII torg och Palmeska huset hade liemannen ställt sig på post; ty här blef en massa bokstafligen nedmejad under de fasansfullaste skri. Förskräckt och liksom jagad af ångest, störtade den framträngande skaran öfver de fallne för att ej blifva nedtrampade af den påträngande hopen, och banade sig sålunda väg öfver den i dödsryckningar skälfvande massa, som tiggde om förskoning för sina lif. Men större delen fastnade i högen, mottagne med en förtviflans omfamning af denna nedtrampade massa, hvilken ringlade sig kringderas ben som en jetteorm och på detta förskräckliga sätt växte denna hindermur till en hjelplös lavin, vrålande af smärta och ångest. Samtidigt hördes klangen af de stora sönderspräng da fönsterrutorna till bottenvåningen af Palmeska huset, hvarest man beredde skydd och hjelp åt dem, som blifvit nedtrampade under den obeskrifliga förvirringen. Der inbars döende och lemlästade hvilka lades i rader på golfvet, och vid skenet af några stearinljus konstaterade läkarne deras tillstånd, hvarefter de döda transporterades till bårhuset, de skadade förbundos och affördes i droskor till Serafimerlasarettet och Sabbatsbergs sjukhus, der förtviflade anhöriga sedan uppsökte dem.

*

Grand Hotell.

Efter sångens slut fylldes restauranten på Grand Hotells bottenvåning af en talrik gästskara, som under glädtig stämning tog plats omkring borden, och samtalade med hvarandra om fru Nilssons hänförande sång, då plötsligt en bekant stämma i dörröppningen sporde ifrigt och kort: "Fins här någon läkare?" Oerhörd uppståndelse följde härpå, och hvar och en rusade ut för att taga kännedom om den förfärliga olycka, som af de genomtränganda klagoropen alltför väl bekräftades. Den ena olyckscenen aflöste den andra, man bar in döda och sårade och man erfor ett oerhört pinsamt intryck af att, under mängdens

jubel utanför, skåda dödens fasaväckande offer derinne. De döda lades på marmorborden i vestibulen, de sårade

bereddes rum på soffor och stolar, till dess närvarande läkare hunnit förvissa sig om deras tillstånd, de flesta voro qvinnor. Smärtan öfver den förfärligt upprörande händelsen nådde en fruktansvärd höjd, när likbåren visade sig inom hotellets portar, för att föra de döda till bårhuset. Öfver allt hörde man en hjertskärande klagan aflösa den af olyckshändelsen så tvärt afbrutna feststämningen. En del lyckades man återkalla till lif och medvetande, för att af dem utforska adress, hvarpå de åtföljda af polistjenstemän hemskaffades i droskor, andra till sjukhusen. Inalles fördes från Grand Hotell, enligt uppgift, 4 aflidna och ett tjugotal sårade, hvarefter lugn rådde

inom hotellets murar, men ett förtviflans lugn, hvarunder menniskohjertats svallvågor, söka ro utan att finna densamma.

På Carl den XII torg vimlade efter katastrofen menniskomassan af och an i alléerna, antingen samlad i grupper eller gående, samtalande under allmän förstämning. Mellan dessa grupper gingo tysta och allvarliga med skimrande tårar i sina ögon polistjenstemän och civile, bärande döda och afsvimmade och nedlade dem i rader på de fina gräsmattorna i parken, der de i den vemodigt månbelysta Septembernatten ingåfvo en outsägligt smärtsam anblick på sin lit de parade. Vände man sig åter till den lefvande hop, som kommit ur trängseln och faran, så kunde man, på männens förstörda utseende, qvinnornas afslitna kläder

och upplösta hår, lätt inse att enhvar kämpat en hård kamp för lifvet. Gråtande barn och qvinnor rusade förbi i vansinnig förtviflan, under höga hjertslitande rop efter sina förlorade anförvandter, dem de förgäfves sökte bland mängden, utan sedermera återsågo, sårade, stympade, eller såsom lik. En del lyckades likväl trots villervallan finna hvarandra och rörande var att se den nästan vanvettiga glädje de lade i dagen vid återseendet. En stor del hade förlorat sina kläder, samt andra effekter, men hvad betydde dylika förluster, då man sjelf ansåg sig dermed hafva köpt lifvet. Man hade endast ett medlidsamt intresse att lära känna olyckan af andras oersättliga förluster, män som förlorat sina hustrur, barn som mist sina mödrar; och polisvaktkontorenbelägrades hela natten af sörjande hopar, som frågade efter anhöriga. Det är omöjligt att beskrifva de hjertrörande syner som upprepades vid Patalogicum vid Karolinska institutet å Kungsholmen, der de döda voro upplagda för offentlig utställning för att identifieras af bekanta. Den sista af dem, en qvinna, igenkändes af en 13-årig flicka, som kastade sig öfver hennes lik och ropade: "Min mamma! Min mamma!"

Offrens antal utgöra 18 lik, och 3 dubbelt så många skadade, utgången med dessa få vi framdeles se i tidningarne, allt nog: olyckans vidd är större än hvad man för tillfället kunde fatta. Den svaga qvinnoverlden har af lätt insedda skäl fått skatta mest åt dödens och lidandets hungriga roffoglar, hvilket bör lända den lefvande delen af könet till varning vid

kommande tillfällen. Om vi tänka oss ett besök i de olyckliga hem som gjort alla dessa förluster hvem kan räkna de suckar och tårar, som blifvit frampressade ur ensam blifna männers och moderlösa barns hjertan. Den som sjelf är fader och maka kan förstå den vansinniga förtviflan som marterar den man hvars hustru af råa bofvar blef sliten från hans sida i trängseln och hvilken han åtefann kall ock liflös en timma derefter. Att som lycklig familjefader gå ut med sina friska lekande oeh glada barn och se dem ryckas från ens sida för att kastas under hopens fötter att ihjältrampas, det gör sår som aldrig kunna läkas riktigt i denna verld. Och hvad tröst kunna vi lemna dem som efter olyckshändelsen få tillbringa dagar och veckor på plågans badd under tusendesmärtor. Vi se oss rådvilla om efter botemedlet mot de olyckliga följderna af denna katastrof och kunna endast öfverlemna åt den osynliga barmhertigheten att med sina allsmägtiga hjelpmedel afkorta alla dessa lidanden.

Hvem bär skulden för denna olycka? Det är den domarefråga som det förolämpade samhället i de aflidnes och sårades namn ställer till vittnena af den beklagansvärda tilldragelsen. Denna fråga må besvaras af dem som hafva ransakningen om hand. Jag vill endast påpeka en medverkande orsak som i sin mån bidrog till den olyckliga utgången. I hopen fanns ett band råa oförsynta slynglar som ville bereda sig ett extra nöje genom att ställa till förvirring och trängsel, dessa bildade en kedja med en anförare som armbågade sig fram under utrop: se upp, härkommer trängbataljonen, de plöjde genom massan i olika riktningar och skilde makar och barn från hvarandra samt vållade ojemna vågrörelser i hopen så att de svagare utmattades och föllo, från denna oblyga pöbelhop hördes ohyfsade utrop såsom: här skulle vi haft med oss storklubban; men i brist deraf såg man dem med hela sin

kroppstyngd hoppa upp på de svagares skuldror och nedtryckta dem för att sjelfva bereda sig väg, och om någon sökte sig räddning mot ett uppstående föremål rycktes han ned. Vid det Palmeska huset, i hvars bottenvåning de arma qvidande offren voro inburna, skämdes icke dessa galgfysionomier att utanför de inslagna fönstern uppstämma hurrarop blandadt med de mest infernaliska hvisslingar, så kan detta afskum af mensklig drägg håna de

rysligaste lidanden. Detta korpslägte, på hvars förädling menskligheten arbetat år från år utan framgång, utgör alltjemt samhällets plågoris på alla offentliga platser, från hvilka det borde helt och hållet bortvisas. Ty att denna blodbelastade syndahop skall föra ett så fritt sjelfsvåld och beröfva samhället mensklig frid, och välsignelse det synes mig vara en allt för stor beskattning på en civiliserad befolkning. Och den senaste olyckshändelsen ingår äfven i den tribut som menskligheten får lemna dessa fribytareband, — i sanning ett allt för stort offer.

Det Karolinska institutet, dit man afförde de aflidne stod, hela natten öppet för allmänheten, der de rysligt söndertrampade liken voro upplagda på bord å ömse sidor om den gång som de besökande hade att

passera. Man kan omöjligt beskrifva denna gräsliga syn. Här lågo de olyckliga offren med utträngda ögon, söndertryckta käkar, afslitna lemmar, uppsvullna ben ock krossade bröst. Och så snart en olycklig anhörig igenkände någon af dessa massakrerade kroppar såg man dem nedsjunka tillintetgjorda af förtviflan eller utbrista i skärande klagorop. Men sorgen och de fasansfulla utställningsföremålen var icke nog, den skulle äfven ökas med det råa, cyniska skämtet från dagdrifvarskråets hädiska läppar. Så berättas att då en gråtande 13-årig flicka der under krampaktiga utrop af sorg igenkänt sin moder, hon fått det rådet att gifva henne några supar så skulle hon krya till sig igen.

Sedan alla liken blifvit igenkända, stängdes bårhuset för den nyfikna

hopen och de döda hämtades derifrån af sina anhöriga för att begrafvas, andra blefvo qvarlemnade för att på stället klädas till sin sista färd. Ett djupt och allmänt deltagande har kommit de beklagansvärda till del i deras djupa sorg.

Begrafningen har försiggått under de sist förflutna dagarne. Så invigdes åt grafvens ro de båda systrarne, handlanden Lindgrens barn Söndagen den 27 i närvaro af en samling af bortåt 6000 personer, som under tårar afhörde jordfästningen, hvilken afslutades med ett par sångnummer af några sångare som frivilligt infunnit sig efter en begrafning från Solna kyrkogård för att med tonernas tröst mildra föräldrarnes sorg, som är obeskriflig. Fyra af de förolyckade jordades på måndagen den 28, under det en samling af omkring 500

bevittnade akten, hvilkas tårar allt för väl vittnade om det djupa deltagande de kände för de efterlefvande anhöriga, som så plötsligt drabbats af olyckan. Den första af de jordfästade var fru Björklund och den förtviflade makens sorg, var gränslös, så mycket större som det säges att han bedt den nu döda följa med ut den ödesdigra qvällen för att höra på sången, hvartill hon sjelf varit mindre benägen. De tre öfriga voro kaféidskerskan Matilda Lindeberg, hustru Anderson och jungfrun Hellström. De anhöriga till dessa utbrusto i så högljudd sorg att akten obehagligt stördes deraf. Kistorna buro kransar från fru Kristina Nilsson. Några begrafdes på Tisdagen den 29, de öfriga äro i de närmaste dagarne öfverlemnade åt den eviga hvilan och således gömda

undan jordens strider, men derför icke glömda.

Sångerskan sjelf har helt naturligt blifvit obehagligt berörd af den olyckliga onsdagsaftonens händelser. Ryktet sade dagen derpå att hon blifvit svagsint, hvilket lyckligtvis ej var sant. Men då hon sjelf hörde jämmerropen och fick veta att flera blifvit dödade blef hon djupt uppskakad af olyckan som enhvar lätt kan förstå. Dagen derefter besökte hon de sårade på sjukhusen och utdelade penninggåfvor till dem. Och på Tisdagen d. 29 höll hon konsert i Ladugårdslands kyrka till de skadades förmån. Vidare har hon bekostat begrafningen för dem som voro obemedlade, och besökt de skadade i deras hem. Som en tröstande engel har hon sålunda gjort hvad hon förmått för att mildra smärtan

af det förkrossande slag som så oväntadt kom öfver hufvudstadens befolkning.

Vi hafva med förvåning hört åtskilliga klander mot allmänhetens entusiastiska nyfikenhet, som fått sitt uttryck i den oerhörda folksamgen den olycksdigra aftonen. Inför det kalla förnuftets resonerande domslut i detta mål är man lätt förledd att bifalla dessa reflexioner, emedan de synas så sanna, synnerligast för dem, som lidit skada och förluster och som med en blandad grämelse se tillbaka på de feberaktiga ovationer hvarigenom hänförelsen uppstegrades. Och man är färdig medgifva att det var hög tid att olyckshändelsen kom, med upplösningen på en situation, som blifvit spänd till öfvermått. Men i sjelfva verket innebära dessa uttalanden ettfattigdomsbevis på en sann uppskattning af en ädel konst. Menskligheten utnött af hvardaglig slentrian under sträfsamma mödor för sin existens, nästan nedtryckt till en djurens och lastdragarens like, känner dock behof af ädlare njutning och helsar hvarje tillfälle dertill, såsom en högtid för de andliga förmögenheter, hvilka hungrande upphemta smulorna som falla från de rikes bord. Det är således icke underligt att detta folk med risk för sina egna lif rusa tillsammans lik en törstande hjord för att hemta en vederqvickande dryck, der den bjödos dem. Förtjusta om de blott få några droppar, gifva de med oförställd glädje tillkänna sin tacksamhet, i stormande bifall. Menigheten har i förtröstan på ordningsmaktens vaksamhet samlats utan annan tanke än att de skulle

få höra och se den allmänt aktade sångerskan. Att ordningsmakten har visat försumlighet i anordningarne för aftonen synes vara den allmänna meningen. Och det förolämpade samhället ropar på en opartisk undersökning och en oväldig dom. Framför allt önska vi att man måtte anställa en skarp räfst efter dem som genom okynne ökat förvirringen och derefter bringa dem till laga näpst. Folkfriden är djupt kränkt och fordrar en full upprättelse.

*

Pris 25 öre.